

1. UVODNA RAZMATRANJA

1.1 Problematika i namjena magistarskog rada

Od ukupno dvadeset miliona preduzeća, koliko ih ima u Evropskoj Uniji, 99% su mala i srednja preduzeća. Ona doprinose ukupnom bruto društvenom proizvodu EU sa 60%. I obezbeđuju preko 80 miliona radnih mesta. To konkretno znači da je u sektoru MSP zaposleno dvije trećine zaposlenih od ukupnog broja zaposlenih u privatnom sektoru u EU.

Mala i srednja preduzeća su motor ekonomskog razvoja. Promovišu privatnu svojinu i preduzetničke veštine. Po mišljenju mnogih eksperata i ekonomista MSP su sinonim za privatni sektor, i u figurativnom smislu za preduzetništvo. Njihova komparativna prednost je u tome što su fleksibilna, mogu brzo da se adaptiraju na promjene i da zadovolje zahtjeve tržišta. U zemljama Evropske Unije, vlade donose propise koji su fokusirani na podršku malim i srednjim preduzećima i na stimulisanje njihovog rasta i konkurentnosti. Većina tranzicionih ekonomija shvata važnost MSP, zbog toga se formulišu nacionalne politike prema MSP, prave programi i strategije razvoja. U zemljama u tranziciji stvaranje sektora MSP jeste značajan dio ekonomskih reformi ali sa pravom implementacijom se počelo tek od skoro. U regionu Balkana dosljedne politike prema MSP i dalje nema. Razvoj ovog sektora mnogo zaostaje zbog nedostataka u zakonodavstvu, uopšte razumjevanja preduzetništva, loše infrastrukture kao i nedostataka finansijskih sredstva. To su glavne prepreke za njihov dalji razvoj.

Područje Unsko - sanskog kantona zauzima sjeverozapadni dio države Bosne i Hercegovine sa ukupnom površinom od 4.841 km² ili 8,2 % ukupne površine BiH.

Na tom prostoru živi 297.362 stanovnika (Statistički zavod, juni 2004). Sjedište kantona je u Bijaću. Kanton ima izuzetno povoljan geoprometni položaj, jer zauzima prostor na pravcu osnovnih koridora Zapadna Europa - Mediteran - Bliski Istok. Izuzetno je dobro komunikacijski povezan sa Republikom Hrvatskom, a time i ostalim zemljama Evrope.

Centar za podršku malim i srednjim preduzećima u sjeverozapadnoj (SZ) regiji BiH, je utemeljen pri Privrednoj komori Unsko-sanskog kantona, a cilj je istog podrška poslovanju malih srednjih poduzetnika u SZ regiji BiH. Namjera Centra je da na ovaj način donekle uštedi vrijeme poduzetniku, te da mu na jednom mjestu ponudi adekvatnu

informaciju gdje se i kojoj banci ili mikrokreditnoj organizaciji na području SZ regije BiH, može obratiti za kredit ili sredstva podrške za projekat.

Na osnovu ranijih iskustava i rezultata rada Regionalnog centra za razvoj (UNIDO-Privredna komora USK) te potreba za organiziranje „servisa usluga na jednom mjestu,, za mala i srednja preduzeća, Privredna komora USK je odlučila da formira Regionalni centar za podršku malih i srednjih preduzeća (u nastavku RC MSP).

RC MSP je utemeljen pri Privrednoj komori uz partnerstvo sa Općinom Bihać i suradnja sa RC MSP će djelovati u cijeloj regiji koju pokriva Akreditirana regionalna razvojna agencija sjeverozapada BiH iz Banja Luke, uz čiju podršku se i realizira projekat.

Glavni motivi osnivanja RC MSP je potreba za podršku bržem razvoju privatnog sektora i malih i srednjih preduzeća u kontekstu razvoja slobodne tržišne ekonomije, integracija BiH privrede u EU, podizanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća usvajanje i primjena EU standarda, te ohrabriti stvaranje novih poduzetničkih projekata.

1.2 Hipoteza

Za mala i srednja preduzeća, pored interneta, strategija pronalaženja poslovnih partnera u okolnim zemljama je još uvijek najlakši, najčešći i najjeftiniji način internacionalizacije.

1.3 Cilj magistarskog rada

Osnovni cilj magistarskog rada je predstaviti i prikazati kako mala i srednja preduzeća kao glavni nosilac razvoja privrede evropskih zemalja su važni pokretači inovacija, zaposlenja, te socijalne i lokalne integracije u Evropi.

Osim toga, cilj ovog magistarskog rada je spoznati i statistički pokrijepiti na koji se način mogu razvijati mala i srednja preduzeća USK-a, koji su to fondovi koji podupiru njihov razvoj, koje su to njihove prednosti i mane najviše izražene pri svakodnevnom poslovanju preduzeća.

1.4 Metode rada

U samoj razradi teme i istraživanja problema korištene su metode:analize, sinteze, komparativne analize te studij slučaja (*case study*)

Izvori za prikupljane podataka su domaća i strana literatura. Internet se pokazao kao pouzdan i obiman izvor informacija pa su korišteni rezultati istraživanja na području razvoja malih i srednjih preduzeća kako na području BiH tako i cijele EU te njihove uloge kao glavnog nosioca razvoja privrede evropskih zemalja. Zbog aktuelnosti teme koristila se strana i domaća poslovna periodika te informacije iz dnevnog tiska.

Ciljne grupe ovog projekta su:

1. Postojeća privredna društva
2. Potencijalna privredna društva
3. Lokalni investitori
4. Strani investitori
5. Ljudi sa idejom

Vizija ovog projekta podrazumijeva da će mala i srednja preduzeća biti nosioci razvoja regije Sjeverozapadna BiH i države BiH.

Kao glavnom cilju teži se rastu zaposlenosti, rastu industrijske proizvodnje, rastu prihoda i razvoju malog iz srednjeg poduzetništva, rastu bruto društvenog proizvoda po glavi stanovnika te povećanju broja MSP i učešće MSP u strukturi privrede.

Misija RC MSP je poticaj razvoju MSP raditi na poboljšanju poslovnog okruženja, informisati MSP o reformama i približavanju BiH Evropskoj Uniji. Posebno će podršku davati početnicima u poduzetništvu. RC MSP će raditi na podizanju konkurentnosti i internacionalizaciji poslovanja MSP ostvarujući saradnju sa međunarodnim organizacijama, domaćim i stranim institucijama.

Aktivnosti centra su:

1. Analiza mogućnosti investiranja
2. Analiza tržišta
3. Pomoć u analizi profitabilnosti
4. Različitih investicijskih programa i projekata
5. Izrada poslovnih planova
6. Izrada informacija o mogućnostima i uslovima kreditiranja
7. Svjetovanje i posredovanje
8. Implementacija i prećenje investicija
9. Organizacija seminara za potrebe malih i srednjih preduzeća
10. Praćenje i proučavanje finansijskog sektora Regije
11. Suradnja sa finansijskim i mikrokreditnim organizacijama

Usluge centra:

1. Registracija svih oblika poslovanja
  - a. Pomoć u pripremi dokumentacije za osnivanje
  - b. Statusne promjene
2. Izdavanje potvrda, mišljenja i cetifikata
3. Pružanje informacije o raspoloživim kreditnim linijama
4. Pomoć prilikom podnošenja kreditnih zahtjeva
5. Izrada kreditnih zahtjeva
6. Izrada poslovnih planova
7. Ocjene ekonomske opravdanosti programa i projekata
8. Izdada informacija o bonitetu
9. Organizacija seminara, škole kvaliteta, ISO standarda, stranih jezika
10. Usluge iz registra privrednih društava BiH
11. Analiza pojedinih sektora za potrebe domaćih i stranih investitora
12. Pribavljanje poslovnih viza za R Sloveniju
13. Posredovanje u pregovorima sa inopartnerima
14. Savjetovanje o zakonskim propisima
15. Usluge poslovnog svjetovanja
16. Organizacija promocija i nasupa na domaćim i inostranim sajmovima
17. Izrada promotivnih projekata
18. Organizacija EKOBIS sajma
19. Knjigovodstveno-računovodstvene usluge
20. Izrada stručnih informativnih publikacija

Takođe veoma je širok opus kratkoročnih i dugoročnih kredita, za različite namjene, koje stoje na raspolaganju poduzetnicima. Za pokretanje ili unapređenje proizvodnje, za finansiranje izvoza ili uvoza, investicionih projekata i sl, poduzetnicima na raspolaganju stoje različiti oblici kreditnih aranžmana: po namjeni, roku otplate, načinu povrata, kamatnim stopama i drugim parametrima.

Pošto uslovi pod kojima banka odobrava svaki pojedinačni kredit zavise od vrste kreditnog aranžmana, ocjene boniteta i historije odnosa sa klijentom, dužine roka otplate kredita, kvaliteta ponuđenih instrumenata obezbjeđenja itd, ovdje su pružene osnovne informacije o trenutno raspoloživim kreditnim linijama kod komercijalnih banaka i mikrokreditnih organizacija, dok detaljnije informacije o svakoj pojedinoj kreditnoj liniji treba tražiti direktno kod odgovarajuće banke ili mikrokreditne organizacije.

Ukoliko se odluči za kreditiranje od strane banke, prilikom podnošenja zahtjeva, banci će morati predočiti slijedeće informacije:

- opisati svoj projekat ili poslovnu ideju,
- navesti koje proizvode proizvoditi ili usluge pružati,
- ko će biti kupci,
- koliko će koštati proizvodnja proizvoda ili pružanje usluga kupcima,
- kako ćete distribuirati proizvode svojim kupcima,
- kako ćete vršiti naplatu svojih proizvoda/usluga,
- koliki profit očekuju,
- koliko ulažete vlastitih sredstava,
- kakve ste probleme predvidjeli i kako će ublažiti njihovo dejstvo i
- kako će organizovati biznis i imati kvalifikovane radnike za Vašu djelatnost.

Posmatrano sa druge strane u Privrednoj komori Kantona Sarajevo (PKKS) dana (13.12.2007.) predstavljen projekt «Razvoj i unapređenje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća na polju povećanja energetske efikasnosti».

Delegacija Evropske komisije u BiH dodijelila je PKKS grant za realizaciju ovog projekta koji bi trebao pružiti podršku razvoju malih i srednjih preduzeća (MSP), doprinijeti regionalnom razvoju i razvoju politike okoliša.

Projekt se finansira iz fonda EURED - Podrška EU malim i srednjim preduzećima i regionalnom ekonomskom razvoju BiH. Njegova vrijednost je 253.552 eura, a EU je osigurala 223.126 eura. Partner Komore u realizaciji projekta, koji će trajati dvije godine, jeste REIC (Regional Education and Information Centre for Sustainable Development in SEE).

Korisnici projekta su projektantske kompanije iz građevinarstva i energetike, građevinske kompanije, proizvođači građevinskog materijala, kojih prema statističkim podacima u KS-u ima oko 600. Imajući u vidu ekonomske, socijalne i ekološke efekte projekta, njegovi indirektni korisnici su različiti subjekti (općine, vladine institucije, naučne institucije, zdravstvene ustanove), stanovništvo KS-a i šire.

Predsjednik PKKS Kemal Grebo istakao je nastojanje da se realizacijom tog projekta mala i srednja preduzeća iz ovog sektora osposobe da bude konkurentnija u izvođenju radova na fasadama, toplotnim izolacijama zgrada i dr.

Dodatna vrijednost projekta ogledala bi se u kontroli rasta potrošnje energije, smanjenju uvoza energenata, povećanju zaposlenosti i proizvodnje građevinskih materijala iz domaćih sirovina te smanjenju emisije zagađujućih materija u zraku.